

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/archiwum/137912,Zwyciestwo-lodzkie-wlokniarek-Strajki-w-lutym-1971-r-w-materialach-archiwalnych.html>
02.03.2026, 10:24

Zwycięstwo łódzkich włókniarek. Strajki w lutym 1971 r. w materiałach archiwalnych z zasobu Instytutu Pamięci Narodowej

W 50. rocznicę strajków łódzkich w lutym 1971 r. zapraszamy do zapoznania się z prezentacją dokumentów z zasobu Oddziałowego Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej.

10.02.2024

t a j n e

nr.209

z dnia 10.02.1971 r. godz.17.30

wiceminister spraw wewnętrznych
tow. gen. h. stabczyk

dyrektor gabinetu ministra spraw wewn.
dyrektor departamentu iii msw

m e l d u n e k

w dniu 10.02.1971 r. o godzinie 14.00 w zakładach przem.bawełnianego im. marchlewskiego, od ział przedziałnia odpadkowa nastąpiła przerwa w pracy tego oddziału . około 200 pracowników z drugiej zmiany/ zmiana liczy 200 osób/ i około 100 pracowników z pierwszej zmiany przebywa na sali produkcyjnej żądając podwyżki płac 20 proc. jako wyrównania związanego z podwyżką cen na artykuły mięsne dokonanej w grudniu ubiegłego roku.

podstawowa część załogi tego oddziału otrzymuje wynagrodzenie za pracę w wysokości 1.800 złotych.

w chwili obecnej dyrekcja zakładu prowadzi rozmowy z załogą oddziału zmierzające do rozładowania sytuacji.

o sytuacji powiadomiono łódzką jednostkę partyjną oraz k.d. pzpr łodz- bałuty.

z-ca komendanta miejskiego mo d/s st. bezp. w łodzi
/-/ ptk h. tomaszewski

zaszyfrował stachurski dn.10.02.71 godz.18.15
rozszyfrował++ nagalski ++

Szyfrogram o sytuacji na terenie Łodzi z dnia 10 lutego 1971 r. (sygn. AIPN Ld 0122/504, s. 9)

tajne
nr.211
z dn.11.02.71 godz.1.50

SZYFROGRAM WYŚYŁANY Nr 211/71	
PRZYJĘTO	11 II 71 godz 1.50 (data, godzina, podpis)
ZASZYFROWANO	11 II 71 godz 2.00 (data, godzina, podpis)

12
40 M

oficer dyżurny gabinetu ministra spraw wewnętrznych

m e l d u n e k

do godz.01.00 dnia 11.02.1971r. sytuacja w zpb im., marchlewskiego przedstawiała się następująco:

- do godz.21.30 2- ga zmiana przedzalni odpadkowej w calosci nie podjela pracy.wśród strajkujacych robotnikow znajdowało się kilka osob ze zmiany 1- szej.
- o godz.21.30 na teren przedzalni przybyła zmiana 3- cia,ktora również pracy nie podjela.do godz.01.00 dnia 11.02.71r. na oddziale znakowały się także niektóre osoby ze zmiany 1- szej i 2- giej.
- administracja zakładu,kierownictwo kz pzpr, a także sekretarze komitetu dzielnicowego pzpr usilowali droga indywidualnych rozmow naklonic robotnikow do podjecia normalnej pracy.rezultatu nie osiągnięto.
- na teren zakładu przybył kierownik i zastepca wydziału ekonomicznego k.t. pzpr a także dyrektor zjednoczenia przem. bawelnianego,oraz przedstawiciele zw. zaw.włokniarzy.również bez rezultatu.
- około godz.0.30 do zakładu przybył minister przemysłu lekkiego tow. kunicki.aktualnie toczą się rozmowy w/w aktywu z mistrzami strajkujacego oddziału w celu rozważenia postulatow załogi i udzielenia na nie odpowiedzi.
- postulaty załogi oprócz zadanej podwyżki plac około 20-25 proc. zawierają również r szereg wnioskow natury socjalnej jak np. przydział obuwia roboczego,ubran,usprawnienia działan bhp itp.
- zanotowano próby indywidualnego docierania przez strajkujacych do innych oddziałow,, marchlewskiego,, z sugestią przystąpienia do strajku,jednakże zorganizowany aktyw partyjny udaremnia te próby.
- czynniki polityczne przedsięwzięły również określone działanie zmierzające do ro zorganizowania aktywu partyjnego,ktory będzie się starał nie dopuscic do kontynuowania strajku przez 1- szą zmianę.-

z- ca kom.miejskiego mo d/s bezp. w łodzi/-/plk.h. tomaszewski

zaszyfrował: bujała dn.11.02.71r. godz.2.10

rozszyfrował:++ fiutowski godz. 2.10++

Szyfrogram o sytuacji na terenie Łodzi z dnia 11 lutego 1971 r. (sygn. AIPN Ld 0122/504, s. 11)

t a j n e

nr.221

z dnia 12.02.1971 r. godz.5.30

12
11
13

wiceminister spraw wewnętrznych gen. stabczyk
dyrektor gabinetu ministra spraw wewnętrznych
dyrektor departamentu iii msw

m e l d u n e k

o sytuacji na terenie m. łodzi

do godziny 05.00 dnia 12.02.1971 r. sytuacja w łódzkich zakładach pracy przedstawiała się następująco:

- w przędzalni odpadkowej zpb im. marchlewskiego około godziny 24.00 dnia 11.02.1971 r. nastąpiło spotkanie i rozmowa i-szego sekretarza kł pzpr z pięcioosobową delegacją robotników/ wszyscy członkowie pzpr/. spotkanie miało miejsce na terenie k.z. pzpr i zakończyło się o godzinie 1.30 . delegacja robotników powtórzyła znane już żądanie natury socjalnej i finansowej.

z odpowiedzi udzielonej przez i-szego sekretarza kł pzpr wynika, że zpb im. marchlewskiego otrzymały w nadchodzącej pięcioletce fundusz na podwyżkę pł) płac w wysokości 3,5 miliona złotych, którego realizacja odbywać się będzie sukcesywnie tj. rozłożona będzie na cały okres pięcioletni. sprawy socjalne dyrekcja zakładu zobowiązała się realizować od zaraz.

po powrocie delegacji do hal produkcyjnych ruszyły po pewnym o kresie czasu 4 maszyny przeędzalnicze, jednakże ewasdmwo zostawały unieruchamiane i około godziny 3.40 nie pracowała już z nich żadna.

załoga przędzalni odpadkowej w dalszym ciągu nie pracuje i niektórzy zapowiadają kontynuowanie strajku do soboty włącznie.

- w łódzkich zakładach obuwniczych i wyrobów gumowych pracownicy iii zmiany /nocnej/ oddziału wykonczalniczego w liczbie około 80 osób pracujący w trzech różnych grupach podejmowali i przerywali pracę naprzemiennie żądając rozmowy z dyrekcją zakładu. rozmowy takie trwają nieprzerwanie od około godziny 22.30 do czasu pisania niniejszego meldunku. aktualnie cały oddział wykonczalniczy /kalandry, ciagi i prasa/ przerwał produkcję . żądania robotników sprowadzają się do 20 procentowej podwyżki zarobków.

- w pozostałych zakładach produkcyjnych m. łodzi praca przebiega normalnie.

z-ca komendanta miejskiego mo d/s st. bezp. w łodzi
/-/ płk h. tomaszewski

zaszyfrował stachurski dn.12.02.1971 r. godz.6.03
rozszyfrował++ nagalski +++

Łódź, dnia 13 lutego 1971 r.

godz. 14.00

T a j n e

Egz.Nr 1

Dyrektor Gabinetu Ministra Spraw Wewn.
Dyrektor Departamentu III
Ce-Es-Ka

W a r s z a w a

M e l d u n e k

o sytuacji na terenie m. Łodzi

W Łódzkich Zakładach Przem.Bawełn.im. Obrońców Pokoju pozostaje nie pracując ok.3.000 osób. Najbardziej aktywni pod tym względem są drukarze z Wydziału Wykończalni, którzy wpływają destrukcyjnie na pozostałą część załogi.

W Zakładach Przemysłu Bawełn. im. Marchlewskiego część załogi zmiany I i II w sumie ok.3.000 osób pozostała na terenie Zakładu i nie pracuje.

W ZPB im. Armii Ludowej nie pracuje przędzalnia i tkalnia w ilości ok.900 osób.

W ZPB im. H. Sawickiej II zmiana w ilości ok.800 osób nie podjęła pracy pozostając w Zakładzie.

W WZPB im. 1 Maja nie pracuje ok.800 osób, pozostając na terenie Zakładu.

W ZPB im. Gen.Waltera I zmiana opuściła Zakład. Zmiana II w ilości ok.130 osób nie podjęła pracy.

II zmiana w Łódzkich Zakładach Obuwia i Wyrobów Gumowych podjęła normalną pracę w całości. Stanowiska robocze zostały zabezpieczone przez obecność aktywu i pracowników administracji. Do zwolnienia dyscyplinarnego za najbardziej aktywny udział w przerwaniu pracy wytypowano 9 osób. 8-miu spośród nich zwolnienia te zostały już wręczone.

Z-ca Komendanta Miejskiego MO
d/s Służby Bezpieczeństwa w Łodzi
pik H. Tomaszewski

Łódź, dnia.....14 II.....1971 r.
godz. 3⁰⁰

T a j n e
Egz, Nr 1

Dyrektor Gabinetu
Ministra Spraw Wewnętrznych
Dyrektor Departamentu III
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
C - S-K

w W a r s z a w i e

M e l d u n e k

o sytuacji na terenie miasta Łodzi

W dniu 13 lutego 1971 r. o godz. 14⁰⁰ zakłócenia w produkcji w Łódzkich zakładach pracy obejmowały kilka większych obiektów. Postoje miały miejsce: w ŁZPB im. Obrońców Pokoju - około 3.000 ludzi, w ZPB im. J. Marchlewskiego - około 3.000 ludzi, w ZPB im. Armii Ludowej około 900 osób, w ZPB im. H. Sawickiej - około 800 osób, w WZPB im. 1-go Maja - około 800 osób, w Oddz. ZPB im. gen. Waltera - około 130 osób, na Oddziale ZPB im. Kunickiego - około 340 osób, w ZPW im. Gwardii Ludowej - około 200 osób, na oddziałach Łódzkich Zakładów Spirytusowych - około 200 osób.

W okresie od godz. 14 dnia 13.II.71 do godz. 3⁰⁰ dnia 14.II. 1971 r. sytuacja w poszczególnych zakładach pracy przedstawiała się następująco:

1. - W Łódzkich Zakładach Przemysłu Bawełnianego im. Obrońców Pokoju odbywały się zebrania z dyrekcją przedsiębiorstwa oraz wybrano delegatów na spotkanie z przedstawicielami władz centralnych w dniu 14.II.71 r.
Bez zakłóceń pracował tylko Zakład Przędzalni Srednioprzędnej na Księżym Młynie. Z około 3.000 osób nie podejmujących pracy pozostało na salach fabrycznych dwóch oddziałów około 400 osób

które do chwili obecnej przebywają na terenie zakładu.

Na jednym z oddziałów pozostający na noc robotnicy wystawili przy bramie samorządnie posterunki w celu niedopuszczenia do wnoszenia na teren alkoholu oraz zapobieżeniu faktom zaboru mienia społecznego.

2. W Zakładach Przemysłu Bawełnianego im. J. Marchlewskiego około godz. 16⁰⁰ stanął ostatni pracujący dotąd Oddział Wykończalni /około 200 osób/. Z około 3.000 osób nie podejmujących pracy - do chwili obecnej na terenie zakładów pozostaje około 900 osób. Na poszczególnych oddziałach odbywały się zebrania organizowane przez aktyw polityczno - administracyjny, wybrano delegatów na spotkanie z przedstawicielami władz centralnych. Zanotowano przypadki niewłaściwego zachowania się młodych robotników pod wpływem alkoholu.
3. W Zakładach Przemysłu Bawełnianego im. Armii Ludowej wszystkie nie podejmujące pracy osoby /900 osób/ po wyborze delegatów, około godz. 19⁰⁰ opuściły zakład.
4. Około ~~godz~~ 800 osób nie podejmujących pracy w Zakładach Przemysłu Bawełnianego im. H. Sawickiej po dokonaniu wyboru delegatów, około godz. 19⁰⁰ opuściło zakład.
5. W Widzewskich Zakładach Przemysłu Bawełnianego im. 1-go Maja do godz. 18³⁰ wszyscy robotnicy /800 osób/ nie podejmujący pracy opuścili zakład.
6. W oddziale ZPB im. gen. Waltera nie podejmujący pracy robotnicy w ilości około 130 osób do godz. 18⁰⁰ opuścili zakład.
7. Pracownicy Oddz. ZPB im. Kunickiego w ilości około 340 osób nie podejmujący pracy do godz. 19⁰⁰ opuścili zakład.
8. Robotnicy Oddziału Skręcalni ZPW im. Gwardii Ludowej /w ilości około 200 osób/, którzy podjęli przerwę w pracy - do godz. 19⁰⁰ opuścili zakład.
9. W Łódzkich Zakładach Spirytusowych na dwóch oddziałach, na których miał miejsce postój 200 osobowej grupy robotników - po około jednej godzinie został on zlikwidowany i robotnicy podjęli pracę.
Przyczyną zanotowanych przerw w pracy było otrzymanie

mniejszych zarobków za miesiąc styczeń w porównaniu do grudnia ub.r. oraz zdaniem robotników zbyt niskie w ogóle ich zarobki.

W czasie zebrania, narad i spotkań robotnicy wymienionych wyżej zakładów pracy wysuwali m.in. takie postulaty jak:

- podwyższenie płac o około 20% ;
- wyrównanie płac przy wdrażaniu nowych asortymentów;
- nie potrącanie premii za błędy w tkaninach nie wynikłe z winy tkaczy;
- wyrównanie zarobków obniżonych ze względu na zły bądź nieodpowiedni surowiec;
- wyrównanie zaniżonych od ubiegłego roku zarobków;
- rozdział premii przez robotników lub przy ich udziale;
- powrót do cen na artykuły spożywcze sprzed 12 grudnia 1970 r. / w ZPB im. Marchlewskiego/;
- dokonanie zmian personalnych wśród aktywu politycznego i administracyjnego.

Nadto postulowano szereg żądań w zakresie poprawy spraw socjalno-bytowych , bhp oraz usunięcia nieprawidłowości w gospodarce zakładów.

I Z-ca Komendanta Miejskiego
Milicji Obywatelskiej d/s Bezp.

w Ł o d z i

x up. @ kupa
Płk H. B I L S K I

Łódź, dnia 15 lutego 1971 roku.

Godz. 3⁰⁰

T A J N E

Egz. Nr²

DYREKTOR GABINETU MSW
DYREKTOR DEPARTAMENTU III MSW

Ce-Es-KA

W A R S Z A W A

M E L D U N E K

o sytuacji na terenie m. Łodzi.

W ŁZPB im. Obrońców Pokoju trwa spotkanie z przedstawicielami władz centralnych w którym bierze udział około 600 osób. Dotychczas przemawiało 6 przedstawicieli załogi oraz towarzysze Kunicki i Szydlak. Aktualnie przemawia premier Jaroszewicz. Postulaty zgłaszane w wystąpieniach przedstawicieli załogi /przeważnie kobiet/ dotyczyły:

- podwyżki płac od 20 - 30%,
- poprawy warunków socjalno-bytowych,
- kwestii norm pracy, aby nie były one systematycznie podwyższane w miarę wzrostu wydajności,
- usunięcia nieprawidłowości w zakresie organizacji produkcji,

Wystąpienia przedstawicieli załogi były rzeczowe, w spokojnym tonie. Atmosfera na sali jest właściwa - nieodpowiedzialnych wystąpień nie było.

W ZPB im. J. Marchlewskiego pozostaje nadal około 2000 osób. Nastraje wśród nich są zróżnicowane. Starsi wiekiem robotnicy są już zmęczeni i sugerują możliwość podjęcia pracy w dniu jutrzejszym. Młodszy natomiast - zwłaszcza z przedziału średnio przedniej - mówią o zwężeniu w dniu dzisiejszym rano wszystkich trzech zmian tego oddziału i wysunięciu rządania aby przybył do nich premier Jaroszewicz i konkretnie powiedział czego mają się spodziewać w zakresie realizacji wysuwanych postulatów.

42

- 2 -

Atmosfera wśród robotników pozostających w zakładach Marchlewskiego jest na ogół spokojna. Nie pozwalają na przechodzenie osób z jednych do drugich oddziałów.

O godz. 2¹² zakończyło się spotkanie przedstawicieli władz centralnych z szefem ZPZ im. Ochronców Pokoju na terenie oddziału "C". /nowa tłumaczenie/. W kwestii podjęcia pracy uczestnicy spotkania nie byli jednomyślni, przeważały jednak głosy pozytywne. Następnie Tow. Jaroszewicz został zaproszony przez robotników wykonawczy z którymi aktualnie rozmawia.

Z-CA KOMENDANTA MIEJ. Ł. 500 10
D/S SŁUŻBY BEZPIECZEŃSTWA W ŁODZI

ryp *Oluy*
/-/ p.k. H. Tomaszewski

Łódź, dnia 16 lutego 1971 r.

Godzina 7,00

T A J N E

Egz. nr.....

DYREKTOR GABINETU
MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

DYREKTOR DEPARTAMENTU III
MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

Ce-Es-Ka

W W a r s z a w i e

M E L D U N E K

o sytuacji na terenie m.Łodzi

Do godziny 7,00 nie podjęły jeszcze pracy następujące zakłady:

- Łódzkie Zakł. Przem. Bawełnianego im.Obr.Pokoju /około 3.500 osób/
- Zakłady Przem.Bawełnianego im.Dzierżyńskiego /około 1500/
- ✓ - Oddział Przędzalni ZPB im.Harnama /około 150 osób/
- ✓ - Z.P.W. im. Reymonta /około 500 osób/
- Oddział Przędzalni Łódzkich Zakł.Wełn.
- Fabryka Pluszów i Dywanów im.T.Ajzena /około 52 osoby/
- Z.P.B. im. Dubois
-

Do Zakładów Przem. Bawełnianego im.Marchlewskiego przybywają ciągle delegacje z pozostałych w/wymienionych zakładów, by przekonać się o podjęciu pracy. Przedstawiciele ZPB im.Marchlewskiego oprowadzają przybyłe delegacje po zakładzie, nakłaniając je do podjęcia pracy w swoich zakładach. Po powrocie do macierzystych zakładów delegaci zdają relacje o kontynuowaniu pracy przez załogę ZPB im.Marchlewskiego agitując robotników za przystąpieniem do pracy. W rozmowach padają różne pytania dot. warunków pracy, poprawy sytuacji itp.

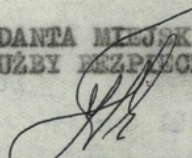
W pozostałych większych zakładach pracę przebiega normalnie.

Wczoraj, w późnych godzinach wieczornych zatrzymało 31 osób spośród awanturujących się grup na ulicach miasta. Wiek zatrzymanych od 16 - 35 lat, 6-ciu spośród nich nigdzie nie pracuje, a kilku notowanych było w przeszłości za przestępstwa kryminalne.

✓ Wśród zatrzymanych szereg osób było pod wpływem alkoholu.
Po wstępnych wyjaśnieniach większość zwolniono do domu.

W nocy podczas legitymowania trzech nietrzeźwych młodych osobników przez sierż. Jerzego Grabarkę - oschłony ci obezwładnili go, odebrali pałkę i usiłowali przemocą odebrać broń służbową. Przybyłe na pomoc załogi radiowozów schwytały jednego ze sprawców którym okazał się: wielokrotnie karany i notowany recydywista kryminalny, figurant inwigilacji szczególnej- Bogusław MILCZAREK lat 23. W toku wstępnego przesłuchania ustalono także dwóch pozostałych sprawców przestępstwa.

Z-CA KOMENDANTA MIEJSKIEGO MO W ŁODZI
D/S SŁUŻBY BEZPIECZEŃSTWA

PŁK H. TOMASZEWSKI

A N K I E T A

dotycząca zaistniałych przerw w pracy

Dane ogólne.

Nazwa zakładu pracy **ZPB im. J. Marchlewskiego**
 Miejscowość **Łódź** **ul. Ogrodowa 17** powiat
 Ilość zatrudnionych **8250**
 Data rozpoczęcia data zakończenia przerwy **16.II.71 r.**
 Wydziały, które przerwały pracę **wszystkie wydziały**
 Ilość osób biorących udział w przerwie **5.764**, w tym:
 członków PZPR **1023**, członków org. młodzieżowych
 Ilość utraconych roboczogodzin szacunkowe straty **1.0384 tys.zł.**

Przyczyny: x/

- a/ ekonomiczne
 b/ socjalno-bytowe
 c/ organizacyjno-produkcyjne
 d/ inne

Podwyżka cen na artykuły żywnościowe, dokonane w grudniu 1970r.
 Pierwsza niekorzystna konfrontacja zarobków powstałych na
 dawnym poziomie z nowymi cenami szczególnie dotyczyło to zarobków
 robotników najmniej zarabiających, który już poprzednio przeważającą
 część swych zarobków wydawali na artykuły żywnościowe, w tej sytuacji
 zabrakło im po prostu pieniędzy na żywność.

Płace włóknarzy na 21 branż znajdowały się na 19-tym miejscu
 zaś dynamika wzrostu płac wykazywała słabą tendencję wzrostu.

Nie odczuwano by sytuacja materialna włóknarzy, znajdowała
 się w centrum uwagi i władz centralnych. Dowodem tego jest to, że
 dodatki wyrównawcze otrzymało 43 % załogi.

Przyczyną narastającego rozgoryczenia były także trudne
 warunki pracy. Przemysł ten pracuje na pełne 3-y zmiany a jest to
 przemysł zatrudniający w przeważającej mierze kobiety. W ZPB im.
 Marchlewskiego zatrudnia około 60 % kobiet.

Proces technologiczny wymaga wysokich temperatur, dużej wilgo-
 tności, odbywa się w hałasie, zapylenie w działaniu związków toksy-
 cznych.

Przemysł włókienniczy jest przemysłem starym.

Podać opisowo

- verte -

Odbywa się w budynkach w przeważającym stopniu w wieku XIX do których w niewielkim stopniu wprowadzono nowoczesne maszyny.

Brak jest pomieszczeń na pokoje higieniczne dla kobiet urządzenia sanitarne i.t.p.

Kumoterstwo wśród personelu średnio-technicznego - mistrzów i kierownika.-

W dniu 10.II.71 r. przerwała pracę II zmiana Przędzalni Odpadkowej żądając podwyżki płac średnio o 20 % oraz załatwienia szeregu spraw natury socjalno-bytowych.

Należy zaznaczyć, że w dniach 10 i 11.II.71 r. przerwę w pracy objęta była jedynie Przędzalni Odpadkowej.

Sytuacja konfliktowa narastała z godziny na godzinę i w dniu 12.II.71 r. objęła cały Zakład.

Z chwilą przystąpienia do strajku kolejno innych oddziałów na "Marchlewskim" siłą faktu wiadomym stało się oddział Przędzalni Odpadkowej. *rozpoczął pracę jako pierwszy*

Pracownicy tego oddziału docierali do szeregu innych oddziałów starając się kierować całością zakładu.

O roli odpadkowej jako wiadomej w strajku Łódzkim świadczą i takie fakty, że po zakończeniu strajku na Marchlewskim inne zakłady, które nie podjęły jeszcze produkcji wysyłały swoje delegacje by przekonać się, że faktycznie odpadkowa ruszyła

Z winy:

Częściowo z winy administracji, która się nie interesowała warunkami socjalnymi i nie śledziła na bieżąco plac.

- a/ administracji
Przedsiębiorstwa "Odpadkowa" a szczególnie grupa kierownicza
b/ załogi ponosi odpowiedzialność za rozpowszechnienie się strajku na inne Oddziały i Zakłady.

Sposób rozładowania konfliktu: ^{xx/} W dniu 15.II.71 r. po podjęciu

uchwały Rządowej o przywrócenie cen żywnościowych z przed
grudnia 1970 r. Załoga ZPB im. J. Marchlewskiego - przystąpiła
do pracy.

Pozostałe postulaty zgłoszone przez załogę jako "Uregulowa-
nie stosunków międzyludzkich. Przyrzeczenie poprawy warunków
pracy. Poprawa warunków socjalnych i.t.p. były marginesowe
i załoga zgodziła się by były realizowane sukcesywnie.

Poprzednie próby rozładowania sytuacji strajkowej podejmowane
zarówno przez władze administracyjne jak i łódzkie instancje partyjne
nie dały rezultatu.

Również podjęty na spotkaniu z załogą dialog przez przedstawicieli
Partii i Rządu w osobach tow. tow. Kruczka i Mitręgi nie dał rezul-
tatu mimo wielu zapewnień, że strony w/w osób.

Strajkujący domagali się podwyżki plac o 20 % dla każdego praco-
wnika lub obniżki cen na artykuły żywnościowe.

W związku z narastaniem sytuacji konfliktowej w godzinach nocnych
dn. 14.II.71r. nastąpiło bezpośrednie spotkanie załogi z tow.
Jaroszewiczem i Szydlakiem jednak i to spotkanie nie spowodowało
podjęcia pracy.

Podana do wiadomości społeczeństwa decyzja Rządu o przywrócenie
cen na żywność z przed grudnia 70 r. spowodowała rozprężenie
a załoga ZPB im. Marchlewskiego już na nocnej zmianie sukcesywnie
przystępowało do pracy.

xx/

W przypadku braku miejsca - podać w załączniku.

206

Zachowanie się poszczególnych grup robotniczych podczas przerwy
w pracy:

- a/ formułowane podstawowe hasła i żądania **Żądamy 250 zł. do**
zarobku każdego pracownika z zamrożeniem na 3-y lata począ-
wszy od 15.I.1971 r.
Prosimy o uregulowanie postojów od początku strajku i zapła-
cenie średnio z 3-ich m-cy. Załatwienie wszystkich dotychczasowy
postulatów & zabezpieczenie każdemu pracownikowi, że nie będą
wyciągane żadne konsekwencje
b/ akty przymusu i szantażu wobec osób pracujących lub usiłujących
nie było
podjąć pracę
.....
.....
c/ unieruchomienie maszyn lub odcinanie dopływu energii
nie było
.....
.....
.....
d/ groźby ustne **nie stwierdzono**
.....
.....
.....
e/ groźby anonimowe **nie było**
.....
.....
.....
f/ pobicia **nie było**
.....
.....
.....
g/ inne formy nacisku **poza solidarność załogi nie było**
żadnych nacisków.
.....
.....

h/ psychoza społeczna, plotki W dniu 12.IV.71 r. rozpuszczano
plotkę, że MO otoczyło Przedziałnię Odpadkową.
.....

Wskazanie najbardziej aktywnych grup, osób:

- a/ członków komitetów strajkowych, innych nieformalnych zespołów
kierujących strajkiem x/ Komitetu strajkowego nie było natomiast
była grupa kilku osób, które nadawały ten sytuacji w zakładzie.
.....
- b/ przywódców, inicjatorów, inspiratorów x/
Lityński, Wojciech - śrubownik, Czaja Czesław - wózkarsze
i Augustyniak Czesława - prządka.
.....
- c/ elementów warcholskich i wichrzyielskich x/
Charakterystyki w załączeniu.
.....

Podjęmowane przedsięwzięcia dla zlikwidowania przerwy w pracy -
formy, sposoby:

- a/ ze strony dyrekcji i średniego dozoru. Od chwili rozpoczęcia.
strajku prowadzone rozmowy przez kier. Wydziału i Dyrektora
i Dyrekcja Zjednoczenia.
.....
- b/ przez przedstawicieli instancji partyjnych Rozmowy prowadzone
były od chwili rozpoczęcia strajku przez Sekretarzy POP
PZPR KZ PZPR, KD PZPR i KL PZPR.
.....
- c/ przez zwierzchnie władze administracyjne /zjednoczenie, resort/
W czasie strajku obecni byli Dyr. Zjednoczenia Minister MPL
Członkowie Rządu i KC Partii.
.....

x/

Załączyć opinie charakterystyki tych osób, obejmujące m.in. wiek, wykształcenie, zawód, stanowisko służbowe, okres pracy w zakładzie, przynależność partyjną, pełnione funkcje w organizacjach społ.-polit., karalność w przyszłości sądowa w trybie karno-admin., kary wymierzone przez administrację zakładu, kary partyjne.

- d/ jakie postulaty załogi uznano za słuszne, jakie odrzucono
 Postulaty podzielono na następujące.
 Problemy leżące w kompetencji dyr. zakł.
 a/ - sprawy płacowe - 1
 b/ - sprawy socjalno-bytowe - 5 postulatów
 c/ sprawy organizacyjne - 7 postulatów
 d/ sprawy stosunków międzyludzkich - 12 postulatów.
 Odrzucono jedynie 2-a postulaty - podwyżkę o 25 %, płacenie
 za błędy tkackie o ile nie zmieni to klasyfikację.
- e/ jakie decyzje podjęła administracja, które w zasadniczym
 stopniu przyczyniły się do likwidacji przerwy w pracy
~~Administracji Zakładu Przemysłu Bawełnianego im. J. Marchlewskiego~~
~~z Kier. Rady Zakładowej~~ Przyrzeczenie poprawy
 warunków pracy, wcześniejszy podział funduszu zakładowego.
- f/ wnioski o ukaranie w trybie karno-administracyjnym
 Zwolniono Kier. Oddziału Przetwarzalni Odpadkowej Sekr.
 PUP i Przew. Rady Zakładowej.
 w tym czł. PZPR
- g/ rozmowy ostrzegawcze nie było, w tym czł. PZPR nie

Ilość pozyskań osobowych źródeł informacji:

- a/ tajnych współpracowników 12
 b/ kontaktów operacyjnych

Ogólny stan osobowych źródeł informacji na terenie zakładu w dniu sporządzenia meldunku:

- a/ t.w. 4 i t.w. będących na kontakcie pionu MO - 7
b/ k.o. 35

Jak ocenia się dopływ informacji od osobowych źródeł informacji:

a/ w czasie narastania konfliktu:

- jako wystarczające
- jako niewystarczające ~~niz~~ wystarczające

b/ w czasie konfliktu:

- jako wystarczające
- jako niewystarczające niewystarczające

Jak ocenia się dopływ informacji z innych jednostek SB i MO

..... k.
nie wystarczające /brak jakichkolwiek informacji/. z terenu
Przedzalni Odpadkowej i Przedzalni Średnioprzędnej z pozostałych
wydziałów informacji otrzymywano sukcesywnie.
.....

Czy uniknięcie konfliktu - przerwy było możliwe, jeśli tak podać
dlaczego nie było możliwe z uwagi na gwałtowne obniżenie

stopy życiowej pracownika przem. włókienniczego.
.....
.....
.....

Jakie podjęto kroki ze strony SB w kierunku zapobieżenia
powstaniu konfliktu-przerwy, czy i jakie przyniosło to skutki.

O narastającym niezadowoleniu wśród załogi informowano
zarówno instancje partyjną jak i kier. Zjednoczenia.
.....
.....

.....

 Jakie działania typu destrukcyjnego podejmowano i jakie w rezulta-
 cie osiągnięto wyniki.

Poprzez źródła informacji usiłowano
 rozładować powstałą sytuację jednak z uwagi na rozmiary konfliktu
 sytuacji nie zdołano opanować.

Opracowano kombinację operacyjną polegającą na skompromitowaniu
 grupy kierowniczej.

Zlecono zadania agentury i kontakt ten w kierunku rozładowania
 przerwy w pracy.

Ilość przekazanych informacji, wniosków i postulatów:

- do instancji partyjnych KZ konsultowano na bieżąco.....
- do administracji konsultowano na bieżąco.....
- czy i jak administracja wykorzystała te informacje
Informacje do instancji partyjnych przesłano pp. 2-9.....
godziny w okresie strajku......
Z administracji zakładu utrzymywano kontakt ciągły.....
przez pracownika delegowanego......

Decyzje i kary stosowane przez administrację wobec inicjatorów
 i aktywnych uczestników przerw w pracy:

- a/ zwolnienie dyscyplinarne nie było.....
- b/ przesunięcie na niższe stanowisko 1.....
- c/ obniżenie lub pozbawienie premii -.....
- d/ inne kary administracyjne zmieniono kierownictwo Oddziału
Przedziału Odpadkowej......

Postanowienia instancji partyjnych wobec aktywnych uczestników
 przerw - członków PZPR:

- a/ wykluczenie z szeregów PZPR nie było.....
- b/ skreślenie z listy członków ".....
- c/ inne kary partyjne znamiennym jest, że początek strajku
nieśmiało na wydziale, który posiada upartyjnienie załogi
wynoszące około 36,6 %.

Środki profilaktyczno-represyjne podjęte przez SB i MO wobec winnych

- a/ areszty nie był, w tym czł. PZPR
 b/ zatrzymania nie był, w tym czł. PZPR
 c/ wszczęcie śledztwa /dochodzenia/
 w tym czł. PZPR
 d/ Przeprowadzono rozmowę profilaktyczną z rodziną robotnika rozpo-
 wszechniającego ulotki gdańskie.
Sposób dokumentowania przebiegu zdarzeń:

- a/ filmy

 b/ taśmy magnetofonowe

 c/ protokoły przesłuchań

 d/ w inny sposób Pisanie notatek w formie
 na podstawie pracy z siecią kontaktami
 ...operacyjnymi służbowymi ~~operacyjnymi~~ oraz poprzez
 ...grupe operacyjną oddelegowaną do zakładu.....

Uzupełnienie.

Przeprowadzono rozmowy profilaktyczno ostrzegawcze z przy-
 wódcami grupy strajkowej z Przędzalni Odpadkowej m/innymi Litwińskim,
 Czaja, Grochulską.

N-ca Naczelnika Wydziału III
 KMZO w Łodzi

A N K I E T A

dotycząca zaistniałych przerw w pracy

Dane ogólne.

Nazwa zakładu pracy L.Z.P.B. im. Obrońców Pokoju
 Miejscowość Łódź, ul. Targowa 64 powiat
 Ilość zatrudnionych 11013
 Data rozpoczęcia 12.II.71 data zakończenia przerwy 16.II.71 r.
 Wydziały, które przerwały pracę cały zakład
 Ilość osób biorących udział w przerwie 9221, w tym:
 członków PZPR 1400, członków org. młodzieżowych 504
 Ilość utraconych roboczogodzin 414540 szacunkowe straty 34.872 tys. zł.

Przyczyny: x/

- a/ ekonomiczne
 b/ socjalno-bytowe
 c/ organizacyjno-produkcyjne
 d/ inne

Załoga LZPB im. Obr. Pokoju szczególnie na Przedzalni Odpadkowej /oddział, który pierwszy zastrajkował w LZPB im. Obr. Pokoju/ jeszcze przed podwyżką cen wyrażała niezadowolenie w rozmowach oficjalnych z kierownictwem zakładu z powodu, że zarobki w przedsiębiorstwach odpadkowych w przemyśle lekkim na terenie Łodzi w innych zakładach są wyższe niż w przedsiębiorstwie odpadkowej w LZPB im. Obr. Pokoju.

Również na innych Wydziałach stwierdzono niezadowolenia z powodu zmniejszających się systematycznie zarobków pracowników akordowych. Najbardziej uwidoczniło się to na tkalni Zakładu "C".

Zwiększenie niezadowolenia nastąpiło w m-cu grudnia z chwilą ogłoszenia uchwały w sprawie podwyżki cen na artykuły żywnościowe.

Już przed dniem 12.II.71 r. dawało się zauważyć na wszystkich wydziałach ze względu na mniejszą liczbę godzin pracy w m-cu stycznia w porównaniu do przeciętnej roku zmniejszone zostały zarobki Łódzkie Zakłady Przem. Bawełnianego im. Obr. Pokoju jak większość zakładów włókienniczych mieszczą się w starych budynkach wyposażonych w parki maszynowy niejednokrotnie pochodzący z ubiegłego wieku.

Z uwagi na powyższe załoga pracuje w nienajlepszych warunkach socjalnych z zachowaniem wymogów BHP.

Podać opisowo

- verte -

A N K I E T A

dotycząca zaistniałych przerw w pracy

Dane ogólne.

Nazwa zakładu pracy Łódzkie Zakłady Obuwia Gumowego "Stomil"
 Miejscowość ~~Łódź~~ ul. Wersalska 47/75 powiat
 Ilość zatrudnionych 2410
 Data rozpoczęcia 10.2.74r, data zakończenia przerwy 14.2.74r,
 Wydziały, które przerwały pracę Wydz.Konfekcji Wydz.Obuwia Prasowanego
 Ilość osób biorących udział w przerwie 1161 w tym:
 członków PZPR ~~190555/~~ 245, członków org. młodzieżowych 35
 Ilość utraconych roboczogodzin szacunkowe straty 1.958 tys, zł

Przyczyny: x/

- a/ ekonomiczne
 b/ socjalno-bytowe
 c/ organizacyjno-produkcyjne
 d/ inne
- ad/a W związku z podwyżką cen na artykuły żywnościowe kosztu utrzymania wzrosły o około 400 zł, w związku z tym żądamy podniesienia pensji o tą sumę.
 Spadek zarobków w stosunku do m-ca grudnia wynikający ze zmniejszonej ilości godzin /194 a 190/, mniejszego przekroczenia normy akordowej, nie osiągnięcia wskaźnika gatunkowości
- ad b/ Poprawy warunków socjalnych w niektórych przypadkach, warunki pracy w stosunku do starych zakładów nie uległy poprawie a w stosunku do oddziału sortowni uległy nawet pogorszeniu. Mimo to z racji rzekomej poprawy warunków bhp zabrano niektórym robotnikom przydziały masła, zmniejszono ilość mleka.
- ad c/ Niesprawność maszyn i urządzeń prototypowych powodujących częste postoje hamujące rytmikę pracy i wprowadzające elementy zakłóce, normalnej pracy.
- Ad/d/ W w.niku reorganizacji Zakładu powstało szereg niedociągnięć natury technicznej i technologicznej co spowodowało, że przewidywany wzrost wydajności w nowym zakładzie nie nastąpił a co za tym idzie nie ma wzrostu zarobków.

Podać opisowo .

A N K I E T A

dotycząca zaistniałych przerw w pracy

Dane ogólne.

Nazwa zakładu pracy .. Łódzkie Zakłady Radiowe ..
 Miejscowość Łódź powiat .. ul. Skrzywana 9
 Ilość zatrudnionych .. 3240 osób
 Data rozpoczęcia 15.2.71r. data zakończenia przerwy 16.2.71r
 Wydziały, które przerwały pracę Narzędziownia Gł. Mechanika
 Ilość osób biorących udział w przerwie 400 w tym:
 członków PZPR 83 członków org. młodzieżowych 102
 Ilość utraconych roboczogodzin 4900 szacunkowe straty 2 mil zł ..

Przyczyny: x/

- a/ ekonomiczne .. podwyżki płac w wysok. 5 mil zł. rocznie ..
- b/ socjalno-bytowe .. zrównanie zasiłków chorobowych ..
- c/ organizacyjno-produkcyjne .. Zmiana Kier. Wydz. M-5 ..
- d/ inne 1. Skrócenie wieku emerytalnego dla kobiet 55 lat. mężczyzn 60 lat.
- 2. Zwiększenie przydziału czasów FWP.
- 3. Lepsza odzież ochronna
- 4. Zapewnienie urlopów w okresie wakacji matkom których dzieci chodzą do szkoły.

Postulaty powyższe załogi w/wym. Oddziału złożyły na piśmie do dyrekcji zakładu z prośbą o interwencję u wyższych władz administracyjnych - politycznych

Podać opisowo

WYKAZ STRAJKUJĄCYCH ZAKŁADÓW

Lp.	Nazwa zakładu	Płaca mtr. " strajk.	A d r e s	Data strajku	Data zakoń strajku
1.	2.	3.	4.	5.	6.
1.	ZPB im. Marchlewskiego	<u>8.200</u> 8.200	ul.Ogrodowa 17	10.02.71	15.02.71
2.	Łódzkie Zakł.Obuwla i Wyrob.Gumowych	<u>1.648</u> 800	ul.Wólczańska 223	10.02.71	13.02.71
3.	ZPP im.Jurczaka Oddział "B"	<u>850</u> 400	ul.Targowa 28	11.02.71	13.02.71
4.	ZPB im.Kunickiego	<u>2.800</u> 350	Al.Politechniki 5	12.02.71	13.02.71
5.	ZPB im.Obr.Pokoju -Oddz.przedz.średnio- przędnej -Oddz.przedz.cienkoprzędnej -Oddz.Wykończelnia	<u>11.910</u> 11.910	ul.8 Marca 25 "- 22/24 "- 5/7	10.02.71	17.02.71 godz.6.00
6.	ZPB im.Armi Ludowej Oddz."B" ul.3-go Maja 64/66	<u>4.300</u> 4.300	ul.Pebisnicka 184	12.02.71	15.02.71
7.	WZPB im.1-go Maja	<u>4.800</u> 4.800	ul.Armi Czerwonej 81/83	12.02.71	15.02.71
8.	ZPB im.H.Sewickiej	<u>2.200</u> 2.200	ul.Niciarniana 2/6	12.02.71	13.02.71
9.	ZPP im.Buczka	<u>2.700</u> 1.200	ul.Sienkiewicza 82	15.02.71	16.02.71
10.	ZPB im.Dzierżyńskiego Zakł."B", ul. Bzowska 26/28 Zakł."C" Wróblewskiego 6/8	<u>6.200</u> 6.200	ul.Piotrkowska 293/295	15.02.71	17.02.71
11.	ZPW im.Niedzielskiego Zakład "B" " "C" " "D" " "E" " "F"	<u>2.300</u> 600	ul.Kopcińskiego 31 ^d ul.Nerutowicza 83 ul.Przędzalnia 20 ul.Kilińskiego 243 ul.Siedlecka 1 ul.Nowotki 106	15.02.71	16.02.71
12.	ZPW im.Reymonta	<u>2.100</u> 1.500	ul.Łąkowa 3/5	15.02.71	16.02.71

1.	2.	3.	4.	5.	6.
13.	Anilena	<u>3.320</u> 300	ul. Armii Czerwonej 83/89	15.02.71	16.02.71
14.	Zódz. Zakł. Radiowe	<u>3.000</u> 600	ul. Wróblewskiego 16/18	15.02.71	16.02.71
15.	Zakł. Transf. i Apar. Tęko. "ELTA"	<u>2.700</u> 400	ul. Aleksandrowska 67	15.02.71	15.02.71
16.	Zakł. Mechaniczne im. Strzelczyka	<u>3.500</u> 100	ul. Wólczańska 178	15.02.71	16.02.71
17.	ZPW im. Berdowskiego	<u>2.000</u> 200	ul. Gdańska 80	15.02.71	16.02.71
18.	ZPW im. Gwardii Ludowej	<u>3.600</u> 600	ul. Wróblewskiego 19	15.02.71	16.02.71
19.	ZPW im. Swierczewskiego	<u>1.345</u> 1.345	ul. Wólczańska 219	15.02.71	16.02.71
20.	Zódzkie Zakłady Prze. Wązińskiego	<u>2.600</u> 2.600	ul. Rzgowska 17 ²	15.02.71	16.02.71
21.	ZPB im. Harnas	<u>4.200</u> 4.200	ul. Kilińskiego 2/4	15.02.71	16.02.71
22.	ZPDz "Olimpie"	<u>2.350</u> 800	ul. Piotrkowska 242/250	15.02.71	16.02.71
23.	Zakł. Aparatury Elektr. "Elen"	<u>1.600</u> 60	ul. Gdańska 134	15.02.71	16.02.71
24.	ZPW im. Włocław Ludów - Oddz. "G"	<u>2.300</u> 600	ul. Zakątna 5/7	15.02.71	16.02.71
25.	ZPB im. Woltera	<u>4.100</u> 1.200		15.02.71	16.02.71
26.	ZPDz im. Durecha	<u>2.200</u> 300	ul. Nowotki 65	15.02.71	16.02.71
27.	ZPJ. im. Strzelczyka	<u>2.600</u> 70	ul. Strzelczyka 70	15.02.71	16.02.71
28.	Zakł. Uszczeltek i Wyrób. Azbestowych	<u>329</u> 200	ul. Suche 10	15.02.71	16.02.71
29.	Wojskowe Zakłady Motoryzacyjne	<u>250</u> 150		15.02.71	16.02.71
30.	ZPP im. "Lenta"	<u>1.110</u> 550	ul. Kilińskiego 226	15.02.71	16.02.71
31.	ZPW im. A. Struga Oddział "D"	<u>2.000</u> 300	ul. Karolewska 38	15.02.71	16.02.71

- 3 -

1.	2.	3.	4.	5.	6.
32.	Fabryka Osprzętu Samochodowego	<u>2.097</u> 570	ul. Przybyszewskiego 99	15.02.71	16.02.71
33.	ZPB im. Dubois	<u>2.844</u> 1.500	ul. Sienkiewicza 61	15.02.71	17.02.71
34.	Łódz. Zakł. Cukiern. "Optima"	<u>400</u> 50	ul. A. Struga	16.02.71	17.02.71
35.	Łódz. Zakł. Cewek Przędzalnich	<u>810</u> 300	ul. Pabianicka 119/ 131	16.02.71	16.02.71 godz. 14.00
36.	Zakł. Tkanin Techn. "Zerzew"	<u>787</u> 34	Przybyszewskiego 92	16.02.71	17.02.71
37.	Zakł. Przem. Masz. Włók. "Majed"	<u>1.793</u> 60	ul. Żeromskiego 96	15.02.71	17.02.71
38.	Zakł. Aparat. Elektr. "Elester"	<u>2.030</u> 90	ul. Przędzalnia 71	16.02.71	17.02.71
39.	Łódz. Wytw. Papierosów	<u>447</u> 250	ul. Kopernika 62	17.02.71	17.02.71
40.	Łódz. Zakł. Spirytusowe	<u>600</u> 200 600	ul. Armii Czerwonej 26	13.02.71 20.02.71	14.02.71 21.02.71
888					

Ogółem zatrudn. - 107.420

" strajkowało - 60.469

Zakł. brzozy bawelnianej	- 10
" " wełnianej	- 8
" " dziewiarskiej i pończosznj	- 4
" " elektrotechn.	- 3
" " jedwabn. pasmant.	2
" przem. maszynowego	4
" innych brzoż	9
Razem:	40

1
Komenda Miejska Milicji Obywatelskiej
W y d z i a ł I I I
Służby Bezpieczeństwa

TAJNE SPEC. ZNACZENIA

Egz.Nr 1

W S T E P N A O C E N A

sytuacji polityczno-operacyjnej w zakładach
gospodarki narodowej i niektórych środowiskach
miasta Łodzi.

Łódź

19 luty

1971 rok
1

Na przestrzeni ostatnich miesięcy w szeregu Zakładach miasta Łodzi notowano przypadki występujących niezadowolonych robotników na tle płacowym, socjalno-bytowym, stosunków między ludzkich itp.

Niezadowolenia występowały głównie w zakładach przemysłu włókienniczego.

O sytuacji narastających niezadowolonych i konfliktach w poszczególnych zakładach pracy - Służba nasza informowała szczegółowo Łódzką Instancję Partyjną i czynniki administracyjne.

W miesiącach grudzień 1970r, styczeń i luty 1971r, łącznie przekazało 56 informacji sygnalizujących o niezadowolonych wśród robotników.

Informowano na przykład:

- w dniu 13.01.71r, o rosnącym niezadowoleniu w Zakł. Przem.Bawełn.im.J.Marchlewskiego na tle niesprawiedliwego podziału funduszu na pożyczki bezzwrotne, odizolowania się Rady Zakładowej od robotników, braku zainteresowania warunkami socjalno-bytowymi robotników. Bezczynność miejscowej organizacji związkowej.
- w dniu 6.II.71r, o niezadowoleniu robotników przędzalni średnioprzędnej Zakładu "B" im. Obrońców Pokoju w związku z wypłaceniem im za styczeń pensji niższej o 120 złotych. Mimo, że zmniejszenie produkcji nastąpiło nie z ich winy.
- w dniu 20.01. 71r, informowano o żądaniach warunków płacowych i socjalno-bytowych grupy 60 pracowników oddziału elektrycznego i Działu Głównego Mechanika Fabryki Transformatorów "ELTA".

- w dniu 20.01.71 r. o negatywnych komentarzach i rozgoryczeniu części załogi Zakł. Mech. im. Strzelczyka w związku z podziałem premii z funduszu 01/ za realizację ważnych zadań produkcyjnych/.
Zdaniem robotników nagrodzono niesłusznie duże ilości pracowników umysłowych z Wydziałów Zbytu i Eksportu.

Przejawy niezadowolenia załogi wynikające głównie na tle:

- złej organizacji pracy
- zmiany norm, nie uwzględniającej jednoznacznego wprowadzenia postępu technicznego.
- nieprzestrzegania przepisów B.H.P. /w zakresie wyposażenia w odzież ochronną/
- wadliwego wyliczenia zarobków.

Notowano w zakładach:

- Łódzkie Zakłady Mięsne
- Zakł. Przem. Pończoszniczego im. Buczka
- Łódzkie Zakłady Radiowe
- Zakł. Przem. Wełn.im. Wiosny Ludów
- Łódzkie Zakłady Obuwia i Wyrobów Gumowych i inne.

Występujące objawy niezadowolenia niezawsze spotykały się z właściwą reakcją administracji zakładów i czynników społeczno-politycznych. Niektórzy dyrektorzy i kierownicy przedsiębiorstw mimo, że rozwiązanie problemów wchodziło w zakres ich kompetencji załatwiali je w sposób przewlekły lub odsyłali do rozpatrzenia Zjednoczeniom. Nastroje niezadowolenia i sytuacje konfliktowe pogłębione zostały po grudniowej podwyżce cen na artykuły żywnościowe i wydarzeniami na Wybrzeżu, oraz obniżeniem zarobków w miesiącach styczniu i lutym 1971r. W rezultacie czego systematycznie wzrastają ilości zakłóceń i przerw w pracy i tak:

Dnia 10.02.71r, - przerwało pracę na Oddziale Konfekcji Łódzkich Z-dów Obuwia i Wyrobów Gumowych 80 osób, żądając podwyżki uposażeń w granicach 300 - 400 zł.

W dniu 10.02.1971 r, przerwała pracę I-sza zmiana Przędzalni Odpadkowej Z.P.B. im. Marchlewskiego żądając podwyżki płac średnio o 20% oraz załatwiania szeregu spraw natury socjalno-bytowej. W dalszej kolejności nie podjęły pracy II i III -cia zmiana.

Należy zaznaczyć, że w dniach 10 i 11.02.1971 r, przerwę w pracy objęta była jedynie Przędzalnia Odpadkowa - mimo nakładzania do przyłączenia się innych Wydziałów. Agitację prowadzili Czaja Czesław, Lityński Wojciech, Augustyniak Czesława i inni.

Na Oddziale tym warunki pracy są cięższe aniżeli w innych oddziałach, a zarobki niższe.

Prowadzone rozmowy przez czynniki administracyjne i społeczno-polityczne nie przyniosły rezultatów.

Sytuacja konfliktowa narastała z godziny na godzinę i w dniu 12.02.71r, objęła cały Zakład przenosząc się stopniowo na inne obiekty./łącznie przerwało pracę 50.000 robotników na 100.000 zatrudnionych/.

Próby rozkładowania sytuacji podejmowane przez czynniki partyjne oraz tow.tow. Kunickiego, Kruczka i Mitręę w ZPB im. Marchlewskiego nie dały rezultatów. Strajkujący sprecyzowali w tym czasie swe żądania sprowadzające się do przewrócenia cen z grudnia na artykuły żywnościowe, poprawienia warunków socjalno-bytowych, usunięcia niedociągnięć organizacyjnych w zakładzie, podwyższenia płac średnio o 20% i lepszego traktowania pracowników przez dozór techniczny.

W związku z dalszym rozwojem sytuacji strajkowej w dniu 14.02.1971r, odbyło się spotkanie Premiera Jaroszewicza z delegacjami łódzkich zakładów pracy. Spotkanie to doprowadziło do częściowego uspokojenia - niemniej jednak znaczna część załogi zakładów branży włókienniczej nie przystąpiła do pracy.

W tej sytuacji nastąpiło bezpośrednie spotkanie z załogami dwóch największych zakładów branży włókienniczej t.j. Z.P.B. im. Marchlewskiego i Z.P.B. im. Obrońców Rokoju, w godzinach nocnych tow. Jaroszewicza i Szydłaka. Spotkanie to także nie przekonało załóg o konieczności przystąpienia do pracy.

Jednocześnie dnia 15.02.71r, m.in. na znak solidarności z włókniarzami przerwały pracę niektóre zakłady przemysłu maszynowego jak:

17

Lódź, dnia 10 marca 1971 r.

Tajne spec. znaczenia

Egz. Nr. 1.

POLITYCZNO-OPERACYJNA OCENA WYDARZEŃ

JAKIE MIAŁY MIEJSCE NA TERENIE M.ŁODZI W DN. 10-17 LUTEGO 1971 R.

W dniach od 10 do 17 lutego 1971 r. na terenie m. Łodzi doszło do czasowych przerw w pracy części załóg 36 zakładów przemysłowych /głównie - bo 23 - przemysłu lekkiego/, w czym uczestniczyło ok. 50 tys. robotników.

Bezpośrednią przyczyną tych wydarzeń było obniżenie się zarobków w przemyśle włókienniczym za styczeń - w porównaniu do wynagrodzenia za pracę w grudniu ub. roku - o ok. 200 zł. Jak ustalono - fakt ten wynikał z szeregu przesłanek obiektywnych, jednakże jego wyjaśnienie nie miało zasadniczego wpływu na rozładowanie nastrojów załóg, wśród których rozeszła się już pogłoska, że "znowu nam oberwali."

Protestując przeciwko temu, załoga II zmiany Wydziału Przędzalni Odpadkowej Zakładów Przemysłu Bawełnianego im. J. Marchlewskiego w liczbie ok. 200 osób w dniu 10 lutego nie przystąpiła do pracy, wysuwając żądanie zwiększenia płac o 20% jako rekompensaty za grudniową podwyżkę cen artykułów spożywczych oraz szereg postulatów natury socjalnej i dotyczących spraw wewnętrznych zakładowych. Równocześnie nastroje niezadowolenia na tle płacowym i warunków socjalnych uwewnętrzniły się w formie przerywania pracy przez część załogi Łódzkich Zakładów Obuwia i Wyrobów Gumowych oraz jednego z Oddziałów Zakładów Przemysłu Pończoszniczego im. W. Jurczaka. W ciągu kilku dni sytuacja ta objęła większość zakładów przemysłu bawełnianego, część zakładów innych branż przemysłu lekkiego, a także niektóre zakłady przemysłu maszynowego i elektrotechnicznego. W tych ostatnich przerwy w pracy części załóg zaczęły wys-

17

W toku zaktywizowanej wszystkimi środkami pracy operacyjnej nie ograniczono się bynajmniej do działań rozpoznawczo-informacyjnych, ale równolegle - tam gdzie tylko było to możliwe - starano się poprzez te źródła wpływać na kształtowanie nastrojów i sytuacji, zalecając im oddziaływanie neutralizujące nie tylko na otoczenie w swoim zakładzie pracy, ale także na członków rodziny, krewnych i znajomych zatrudnionych w innych zakładach. Jednym z przykładów tego typu przedsięwzięć może być zahamowanie poprzez t.w. ps. "Jotes" z Zakładów Mechnicznych im. Strzelczyka destrukcyjnej działalności jego młodszego brata zatrudnionego w Łódzkich Zakładach Radiowych.

x

W n i o s k i

W świetle powyższej oceny wyłaniają się z punktu widzenia zadań Służby Bezpieczeństwa następujące wnioski:

- 1/ Aczkolwiek dotychczasowa analiza wydarzeń lutowych w Łodzi nie ujawniła symptomów, które wskazywałyby na możliwość ich celowej inspiracji i zorganizowanego działania - istnieje konieczność skrupulatnego sprawdzenia całej faktografii celem pełnego i nie pozostawiającego wątpliwości wyjaśnienia tego problemu.

W związku z tym należy przede wszystkim:

- a/ Aktywnie kontynuować /z zachowaniem dużej ostrożności działania ze względów społeczno-politycznych/ ustalenia i bliższe rozpoznanie osób, które w sytuacji strajkowej na poszczególnych zakładach pracy występowały najbardziej aktywnie, zwracając uwagę zwłaszcza na konkretne formy ich zachowania się, rzeczywistą postawę społeczno-polityczną, działalność w przeszłości, powiązania i kontakty,

- a/ Wobec predyspozycje osobiste itp okoliczności, których głęboka kompleksowa znajomość winna pozwolić na obiektywne określenie motywów działania tych osób w ostatnio zaistniałej sytuacji.
- b/ Dokładnie rozpracować i udokumentować powstawanie, składy osobowe i formy pracy zespołów strajkowych; ich organizację wewnętrzną, kontakty zewnętrzne, mechanizmy ewentualnej inspiracji i działania, systemy łączności, formy, metody i kierunki oddziaływania na załogi itd, uwzględniając w tym także zachowanie się poszczególnych osób po załamaniu się sytuacji strajkowej i w atmosferze normalizacji.
- 2/ Równolegle - w oparciu o ocenę wydarzeń jakie miały miejsce na terenie m. Łodzi w dniach 10-17 lutego 1971 r. i wynikające stąd doświadczenia polityczno-operacyjne - należy wyprowadzić odpowiednie wnioski do prawidłowego działania SB i MO wobec sytuacji konfliktowych w zakładach pracy i strajków zwracając uwagę zwłaszcza na:
- a/ Zapewnienie natychmiastowego dopływu informacji o wszelkich zamierzanych przez administrację gospodarczą korektach norm produkcyjnych, stawek płacowych, zmianach sposobu obliczania wynagrodzenia i podziału funduszy premialnych, redukcji stanu zatrudnienia itp. decyzjach mogących mieć wpływ na wytworzenie się nastrojów niezadowolenia wśród załóg.
- W odniesieniu do zakładów pracy nie zaliczanych do kluczowych obiektów gospodarki narodowej - proponujemy aby zadanie to realizowały Wydziały d/s Walki z Przestępstwami Gospodarczymi MO.
- W tym zakresie pożądanym jest również utrzymanie bieżących kontaktów z Komitetami Dzielnicowymi i Wydziałem Ekonomicznym KŁ.PZPR oraz informowanie Instancji partyjnych o wszelkich ujawnionych przez nas nieprawidłowościach.

- b/ Zapewnienie dopływu informacji wyprzedzających o nastrojach wśród załóg zakładów pracy.
W tym celu niezbędna jest dalsza rozbudowa sieci informacyjnej m.in. w oparciu o realizację punktu 1a.
Niezbędne jest również wypracowanie odpowiedniego systemu skoordynowanego wykorzystywania w tym celu wszystkich źródeł informacji oraz innych możliwości ich uzyskiwania pozostających w dyspozycji poszczególnych Jednostek Służby Bezpieczeństwa i MO. Podstawą takiego systemu powinna być szybkość dopływu sprawdzonej informacji do bezpośrednio zainteresowanych Jednostek, bieżąca aktualizacja rozmieszczenia źródeł oraz bezwzględne wykonawstwo wynikających z przyjętego systemu obowiązków.
 - c/ Przyspieszenie i zakończenie procesu organizowania ogniw pośredniczących w przekazywaniu nam informacji o sytuacji i nastrojach w kluczowych obiektach gospodarki narodowej i komunalnej wymagających zabezpieczenia większą ilością źródeł informacji /formy rezydentury/.
W oparciu o doświadczenia z ostatnich wydarzeń należy udoskonalić system obustronnej łączności z nimi w różnych wariantach warunkowych uwzględniający konkretne warunki pracy operacyjnej na danym obiekcie.
 - d/ Wypracowanie i przygotowanie różnych wariantów działań neutralizujących i destrukcyjnych.
- 3/ Dokonanie wnikliwej oceny i wyciągnięcie wniosków polityczno-operacyjnych odnośnie zachowania się w okresie sytuacji strajkowej na terenie m.Łodzi osób rozpoznawanych i rozpracowywanych przez naszą Służbę /figuranci według przedmiotowego zabarwienia prowadzonych spraw/ oraz zachowania się kontrolowanych przez nas grup i środowisk, w tym zwłaszcza tzw. tradycyjnych.

Opracowano
w Służbie Bezpieczeństwa
Komendy Miejskiej MO w Łodzi

28

Lódź, dnia __ lutego 1971r.

51

KRONIKA WYDARZEŃ NA TERENIE ŁODZI W 1971 ROKU

10.02.71r godz.12,00

Narastanie nastrojów niezadowolenia na I zmianie Oddziału Konfekcji w Łódzkich Zakładach Obuwia i Wyrobów Gumowych. Zanonotowano, że około 80 robotnic przerywając i podejmując na przemian pracę głośno wyraża niezadowolenie z powodu małych zarobków.

godz.16,00

Część pracowników II zmiany a także i I w liczbie około 100 osób udaje się do budynku dyrekcji, domagając się rozmowy na temat warunków socjalno-bytowych.

godz.17,00

Dochodzi do spotkania z dyrekcją gdzie robotnice wysuwają żądania o podwyżce 300 - 400zł miesięcznie.

godz.18,00-21,30

Wznowienie pracy przez załogę II zmiany.

10.02.71r godz.13,30

Na Przędzalni Odpadkowej ZPB im.J.Marchlewskiego na styku I i II zmiany zatrzymano maszyny.

Przyczyna - spadek zarobków za m-c styczeń o ok. 300zł /pretensje załogi/.

godz.20,00

Ubliżające uwagi pod adresem rozmawiającego z pracownikami dyrekcji Balawajdera.

20,10

Na przędzalnię odpadkową udają się towarzysze: Karbowski, B.Walczak, Dworniczak, Wojciechowski, Balawajder, Zalc, Kaźmierczak /Zw.Zaw./.. Uruchomienie 1 maszyny.

39

godz.20,00

Przy gł.wejściu przy Ogrodowej ok.200 osób. Przy bramie II przy Gdańskiej ok. 20-30 osób, zachowują się spokojnie. W dalszym ciągu przemawia Jaroszewicz - trudna sytuacja przerywana śmiechem, krzykiem itp.

MPK uzyskaliśmy informacje, że dwóch milicjantów agitowało do strajku, udali się nasi pracownicy na rozmowę z konduktorką,

Uciszyła się sytuacja po przemówieniu tow.Jaroszewicza który oświadczył, że żadna władza nie utrzyma się bez poparcia klasy robotniczej, jeżeli nie zaufacie tow.Gierkowi to będzie inny. Sala uspokoiła się i obecnie w spokojnej sytuacji odbywa się przemówienie.

godz.20,15

U Marchlewskiego zasiadł naczelnny dyrektor tych zakładów, proszą o natychmiastową pomoc lekarską.

godz.20,20

Portiernia przy ul.Gdańskiej duża grupa ludzi, jedna z kobiet przyszła do dyrekcji mówiąc iż szykują rozrubę.

godz.20,25

Obr.Pokoju' - bez zmian, spokój.

godz.20,30

Oklaski dla Gierka i Partii lecz do pracy nie przystąpią bez podniesienia pensji.

godz.20,45

Przedstawiciele tkalni - przemówienie dramatyczne, prostym językiem tow.Jaroszewicz - mówicie o tow.Gomułce a gdzie wyście byli, my pracujemy coraz więcej na więcej maszynach a pieniędzy coraz mniej a drożeje wszystko, komorne i życie. Bez przerwy jesteśmy biedni. Tow.Gomułka zaciągał pożyczki ze St.Zjednoczonych, Zw.Radzieckiego i stale nie mamy. Na sali oklaski i zachęcanie.

Obr.Pokoju przedzalnia odpadkowa - trwają przygotowania do przyjęcia delegacji partyjno-rządowej, wybierano delegatów - 30 osób. Przed bramą zebrało się ok.30 osób - obawiają się.

Przedst.tkalni krosien - odczytano postulaty: 25 % pensji wyrównania za listopad, grudzień i styczeń, nie wyciągania wniosków do strajkujących ale ten postulat na piśmie.

3 przedstawicieli - 2 ze średnioprzędnej i 1 z tkalni czytają postulaty - pokrywają się z poprzednimi, zamrożenie 25 % podwyżki na 3 lata. Wszystkie postulaty po skończonym przemówieniu składają przed tow. Jaroszewiczem. Red. Dryl przyszła z KŁ chce uczestniczyć w tej dyskusji.

Dalsze dyskusje powtarzają się postulaty i wywlekają trochę spraw osobistych z mistrzami, zagubiono ilość dyskutantów.

godz. 21,20

ZPB im. 1-go Maja - prac. Misiak bl.d.br. znany z wystąpienia w dn. 12, dziś tj. 13.bm. chodził po prywatnych adresach pracown. 1 Maja pracujących na różnych zmianach namawiając do przyjscia na zakład o godz. 5 rano w celu strajkowania.

Przedst. tkalni zwrócił uwagę, że dyskutanci zabierają głos w sprawach osobistych co nie ma sensu. Stwierdza jednak, że na zakładzie jest ogólny chaos i dużo nieporządku a za wszystko my musimy płacić, zgadza się z żądaniem o podwyżce.

godz. 21,25

MPK - rozmawiali z kontrolerką - pytano ją czy jej wiadomo że mają jutro nie wyjechać, wytłumaczono jej że ona jako kontrolerka winna do tego nie dopuszczać.

godz. 21,40

Przedst. wykończalni czł. Partii - bardzo pozytywne dlaczego teraz się mówi, że Gomułka czynił źle on osobiście już jako czł. Partii dostał bo przed podwyżką mięsa wyrażał się inaczej. Tow. Gomułka nazwał zbrodniarzem dlaczego się go nie karze, jego ukarano - dwa lata - za to że mówił co innego o podwyżce mięsa. Postulaty popiera, dodaje sprawiedliwy podział premii i ~~zasiłki chorobowe~~ zasiłki chorobowe zrównać.

godz. 21,45

Dramatyczne wystąpienie przedst. tkalni płacze, zmiana kierownictwa, po co jest tyle dyr. i kier., inni mają cytryny a ona nie ma na jabłka, wyliczyła pensje swoją i męża za którą musi wyliczać dzieciom kaszankę i czarne.

2 kobiety - prac. niciarni rozmawiały między sobą, że jeżeli postulaty nie zostaną spełnione to zakłady Marchlewskiego i Harnama zostaną spalone. Rozmowa w szatni - nie potwierdzono.

77

godz.21,55

Przedst.przedzalni odpadkowej powitał Premiera, złożył mu gratulacje, zarzut przedstawił do tow.Kusika który przyszedł w stanie kompletnego zamroczenia zarzut do Dworniczaka dolewał oliwy do ognia. Szydłak polecił zdjąć natychmiast tow.Kusika. Na zakończenie wznosił okrzyk niech żyje tow.Gierek i tow.Jaroszewicz.

godz.22,00

Przemawia Szydłak.

Przed bramą Marchlewskiego zgromadziło się około 100-150 osób.

godz.22,10

Skończył przemówienie Szydłak przyjęto oklaskami, zakończył swoje przemówienie tym, że pozostawia min.Kunickiego, który będzie na codzień do przeprowadzenia porządku na zakładzie. Babki mówią między sobą, że jak nie dadzą podwyżki to nie popuszczają i będą stały.

godz.22,30

Poczta - wszystko w porządku. 3 kobiety w czasie dyskusji krytykowały kierownictwo zakładu i kumoterstwo w zakładzie pracy. Jedna z nich płacząc prosiła premiera o pomoc, argumentując że zarabia 1.200 zł a ma dwoje dzieci.

Szydłak - apelował o podjęcie pracy które jest jedynym wyjściem z obecnej sytuacji. Dodał że zobowiązuje min.Kunickiego do pozostania w Łodzi i rozpatrzenia wszystkich postulatów i problemów załogi. - Zakł.Marchlewskiego.

W obenie sprawozdawcy oklaski po przemówieniu Szydłaka niezbyt mocne uważa, że bez podwyżki kobiety nie przystąpią do pracy.

godz.22,40

Zakł.Obronców Pokoju - wybrano komitet w składzie 50 osób, domagają się przedstawicieli Partii i Rządu, gwarancji na piśmie, obiecują nadrobić zaległości. Na portierniach kontrole prowadzą pracownicy, portierów usunięto. Incydentów, ulotek, napisów nie ma. Poszczególne oddziały kontaktują się z sobą.

Tkalnia zakardowa 30

Przędzalnia odpadkowa 20.

Początkowo mówiono o wyborze delegatów i spotkaniu na świetlicy, zrezygnowali bo musieli by przechodzić do świetlicy przez ulicę.

godz.22,50

Przemawia Jaroszewicz "na okrągło" żadnej wzmianki o podwyżce cen, ciągle o trudnościach, mówi że weźmiemy się za chuliganerię powtarza znane z innych wystąpień sprawy.

Że nasza młodzież za 10 lat będzie kupowała samochody - ta wypowiedź spotkała się z nieprzychylnym pomrukiem na sali. /Marchlewski/.

Komendant KDMO Łódź-Polesie podał, że Owczarek Stanisław namawia robotników Gwardii Ludowej do niepobierania pieniędzy i przystąpienia do strajku /wpłynie szersza notatka/.

godz.23,00

Premier zakończył wystąpienie pytaniem czy przystąpią do pracy, chóralna odpowiedź "nie, nie". Dalsza dyskusja, głos zabrały kobiety.

godz.23,05

Spotkanie zakończone, czynniki partyjno-rządowe opuściły miejsce spotkania /Marchlewski/.

godz.23,10

Na zakończenie przewaga głosów że nie przystąpią do pracy, część głosów że przystąpią do pracy. Dyrektor apelował o przystąpienie do pracy i uspokojenie. /Marchlewski/.

godz.23,12

"Anilana" - wszyscy, pracują, na jednym oddziale był wypadek przerwania pracy przez 15-16 osób, obecnie wszystko normalnie.

godz.23,15

Podczas wychodzenia z sali pojedyncze przypadki wybijań szyb ze zdenerwowania /Marchlewski/.

godz.23,20

Głos zabrało 26 robotników, 1 raz Kunicki, 2 razy Jaroszewicz, 1 raz Szydłak i raz dyrektor zakładu.

Sytuacja bez zmian /Zakł. 1 Maja/.

Marchlewski na zewnątrz zakładu nie ma tłumów.

godz.23,27

Czynniki rządowe udały się do Komitetu Łódzkiego.

godz.23,30

"Anilana" - pracownik jednego z wydziału telefonicznie poinformował swoją żonę, że nie może wrócić z zakładu pracy do domu gdyż oddział przerwał pracę i przy bramie postawiono pikiety, które nie wypuszczają poza teren zakładu.

godz.19,35

Skład opałowy /Kilińskiego 28/ pali się na składzie węgla i deski.

Marchlewski - tłum przemieszcza się to pod portiernię Nr 1, to pod portiernię Nr 2. W dalszym ciągu tłum szumi - starsi interweniują o spokój wśród młodych.

godz.19,50

Obr.Pokoju - po wysłuchaniu komunikatu o powrocie do cen na art.spożywcze z dnia 1 grudnia 1970r, aktyw udał się na zakłady w celu przekazania informacji z przemówienia premiera.

godz.20,00

Marchlewski - po przemówieniu premiera o obniżce cen dyrektor zakładu przemawiał do robotników i zachęcał do pracy.

/Są syreny u Marchlewskiego/. Trasą przed Marchlewskim puszczono 2 wozy milicyjne aby przebić trasę na Ogrodowej - jest przelot.

Stworzył się korek na ul.Mielczarskiego.

godz.20,10

Marchlewski - ogłosił po przemówieniu. Prawdopodobnie wiadomość przyjęto z zadowoleniem - może podejmą pracę, tłum się przerzedza.

Obr.Pokoju - ogłoszeń jeszcze brak - aktyw rozmawia z załogą.

Dzierżyński - aktyw rozmawia z załogą.

1 Maja - na zakładzie aktyw.

Harnam -

MPK - pracownicy w terenie, jeszcze nie znają przemówienia Jaroszewicza.

godz.20,20

1 Maja - był wiceminister Kakietek - udali się na zakład - prowadzą rozmowy z załogą /100 osób aktywu/ - ~~wyjszła~~ wysłuchała przemówienia Jaroszewicza.

Dzierżyński - zły odbiór. Załoga czeka na Marchlewskiego i w zależności od ~~nisk~~ ich postępowania ustosunkują się. Robotnicy powiedzieli: "jeżeli Marchlewski ruszy to i oni ruszą".

97

1 Maja - po wysłuchaniu przemówienia premiera załogi postanowiły przystąpić do pracy z tym, że będzie to następowało sukcesywnie - kilka głosów było negatywnych, szczególnie o Żw. Zawodowych. Porządkują maszyny.

godz.20,40

Na Ogrodowej ponownie rozrzucone puszki od śmieci palą puszki od śmieci - strażak interweniuje - został pobity /dzieci od 12 - 16 lat/.

Marchlewski - na sali konferencyjnej są delegacje wszystkich oddziałów. Robotnicy przygotowują materiał do pracy, ludzie się na razie nie kwapią do pracy-po prostu jeszcze nie wierzą dyrektorowi, czekają na zmianę cen - /nie są zorientowani że obniżka od 1-go marca/.

Ruszają Zakłady 1-go Maja.

Zakłady Gumowe przyjęły przemówienie z aplauzem.

godz.20,45

Na Ogrodowej w dalszym ciągu wyrostki nei wpuszczają wozów.

godz.20,55

Grupy wyrostków usiłują zatrzymywać tramwaje na ul. Zachodniej. Zatrzymano jeden tramwaj. Grupa chuliganów ok. 700 osób rozrabia niesamowicie na rogu Zachodniej i Ogrodowej. Zatrzymuje tramwaje, pobili strażnika z Marchlewskiego. Powiadomiono o wszystkich zajściach oficera dyżurnego KAMMO w Łodzi. Usiłują wywrócić tramwaj, odczepili wagony i oświetlenie. Kontroler MPK - wstrzymany ruch na Zachodniej i Ogrodowej. Przybył radiowóz milicyjny.

godz.21,25

1 Maja - ruszyły dwa oddziały przedzalni cienkoprzędnej. Delegacja z 1 Maja wyruszyła do H.Sawickiej.

Marchlewski przeprosza za strajk i przystępuje do pracy.

godz.21,30

Rozstawiono ławki w poprzek jezdni na Zachodniej i Ogrodowej.

X. 5

Warszawa, dnia 20.06 1971 r.

WYDZIAŁ VI
DEPARTAMENTU III MSW

T A J N E

Z E S T A W I E N I E

przerw w pracy w okresie od 01.01.71. do 31.05.1971

15.9.71

Województwo / miasto Łódź - miasto

Ogólna ilość przerw 39 (+21 ankiel) (52)

Ilość roboczogodzin 833 463 + 114

Szacunkowe straty 98 507 622 + 39.600

Ilość zatrudnionych 100 298 + 3.200

Ilość biorących udział w przerwie 46 990 + 59

PRZYCZYNY / streścić w punktach/

1. Gwałtowna podwyżka cen na artykuły spożywcze
 2. Obniżka zarobków w porównaniu z ostatnim miesiącem 1970 roku
 3. Zmiany norm roboczych przy jednoczesnym braku wzrostu zarobków
 4. Niesprawiedliwy - zdaniem robotników - system premiowania
 5. Inne niedociągnięcia administracji zakł. w dziedzinie gosp. socjalno-kult.
 6. Niedostatek adm.-organizacyjny dyrekcji zakładów w rozwiązywaniu palących potrzeb robotnicze
 7. Gwałtowne zwiększanie się dysplecji z obniżek wynagrodzeń z przepisów BHP
 8. Solidaryzowanie się z innymi zakładami.
- X. 19. Wyomier Jsgo

Pierwsza strona zestawienia dotyczącego przerw w pracy w Łodzi w okresie od 1 stycznia do 31 maja 1971 r., czerwiec 1971 r. (sygn. AIPN BU 0236/194 t. 1, k. 5)

Wydarzenia lutowe 1971 r. to ważna karta nie tylko w historii samej Łodzi, ale i w skali całego

kraju. To właśnie strajki łódzkie bezpośrednio przyczyniły się do wycofania się komunistycznych władz z decyzji o grudniowych podwyżkach cen mięsa i innych artykułów spożywczych. W narracji historycznej od lat utrwała się obraz, że wydarzenia z przełomu lat 1970-1971 odbyły się w krótkich odstępach czasowych. Tymczasem był to dwumiesięczny proces zapoczątkowany grudniowymi strajkami i masakrą robotników na Wybrzeżu, kontynuowany w styczniu poprzez drugą falę protestów, wizyty I sekretarza KC PZPR Edwarda Gierka w Szczecinie i Gdańsku, zakończony zwycięskimi strajkami łódzkich włókienniczek w lutym 1971 r. Warto zatem przypomnieć krótko genezę, przebieg i konsekwencje wydarzeń, które miały miejsce 50 lat temu w Łodzi.

Bezpośrednią przyczyną strajków była informacja o obniżeniu płac od początku 1971 roku o ok. 200-300 zł, co w połączeniu z grudniową podwyżką cen żywności oznaczało znaczne pogorszenie sytuacji bytowej pracowników przemysłu włókienniczego. Powody do niezadowolenia robotników wynikały również z dramatycznej sytuacji społecznej i ekonomicznej miasta. Brakowało mieszkań, dominowały niskie zarobki, kobiety pracowały na trzy zmiany, wykonując ponad 60 proc. zadań w systemie akordowym, w pyle i przy wszechobecnym hałasie. Budynki fabryczne znajdowały się fatalnym stanie technicznym. Nie było w nich wystarczającej ilości szatni i natrysków w stosunku do liczby zatrudnionych osób, a jadalnie funkcjonowały w co piątym zakładzie. Przestarzałe, zużyte i psujące się maszyny, nierzadko pochodzące jeszcze sprzed I i II wojny światowej (odpowiednio 20 i 40 proc.), nie pozwalały wyrobić norm produkcyjnych.

W takich okolicznościach doszło do trzeciej fali strajków, jakie przetoczyły się przez Polskę od grudnia 1970 r. Zmieniła się jednak geografia protestów, dominującą rolę odegrały tym razem nie województwa gdańskie i szczecińskie, tak jak miało to miejsce w grudniu 1970 i styczniu 1971 r., ale Łódź i województwo łódzkie.

10 lutego 1971 r. przed południem protest rozpoczęły Łódzkie Zakłady Obuwia i WYROBÓW Gumowych „Stomil”, jednak najbardziej spektakularny strajk wybuchł tego samego dnia w przędzalni odpadkowej w Zakładach Przemysłu Bawełnianego im. Juliana Marchlewskiego. Strajkujący domagali się wycofania grudniowych podwyżek cen żywności, zwiększenia płac oraz rozwiązania problemów socjalno-bytowych zakładów i miasta. Zaskoczone strajkiem władze początkowo go zlekceważyły, a rozmowy ze strajkującymi - najpierw przedstawicieli władz lokalnych, a następnie centralnych (m.in. ministra przemysłu lekkiego Tadeusza Kunickiego oraz wicepremiera Jana Mitreği) zakończyły się fiaskiem i eskalacją konfliktu. Do protestu przyłączały się kolejne zakłady włókiennicze. 12 lutego w Łodzi strajkowało już ponad 12 tys. osób, z czego 80 proc. stanowiły kobiety, i tak znaczącego buntu nie można już było spacyfikować obietnicami, czy drobnymi ustępstwami dyirekcji zakładów.

Groźba siłowego zakończenia kolejnego po grudniu 1970 r. protestu, do tego z przeważającym udziałem kobiet oraz wybuchu strajku powszechnego, doprowadziły ekipę Gierka do podjęcia decyzji o wysłaniu do Łodzi delegacji, w skład której weszli premier Piotr Jaroszewicz oraz członkowie Biura Politycznego KC PZPR Jan Szydlak i Józef Tejcma. Nowy szef rządu spotkał się ze strajkującymi w ZPB im. Marchlewskiego (14 lutego) i ZPB im. Obrońców Pokoju (w nocy 14/15 lutego), ale nie miał im nic do zaproponowania. Próbował przekonywać zgromadzonych do przerwania strajku, apelował o zaufanie do nowego kierownictwa, obiecywał poprawę sytuacji włóknarzy, ale jednocześnie podkreślał, iż nie jest możliwe spełnienie żądań podwyżek płac. Załogi łódzkich fabryk nie uwierzyły w te zapewnienia i nie przerwały strajku, a wprost przeciwnie, to właśnie na 15 lutego przypadło jego apogeum. Protest objął 32 zakłady i 55 tys. zatrudnionych w nich pracowników.

Ostatecznie nieudana z punktu widzenia władz wizyta Jaroszewicza w Łodzi doprowadziła do podjęcia decyzji o ustępstwach. Wieczorem 15 lutego został nadany komunikat, że Rada Ministrów postanowiła obniżyć od 1 marca ceny artykułów żywnościowych do poziomu sprzed grudnia 1970 r. W tej sytuacji przybyłe do - odgrywających kluczową rolę w buncie - ZPB im. Marchlewskiego delegacje z innych zakładów uznały, że cele protestu - obniżka cen i gwarancje bezpieczeństwa - zostały osiągnięte. Strajki łódzkich włókiarek dobiegły więc końca i większość załóg 16 lutego przystąpiła do pracy, a dwa zakłady uczyniły to rano następnego dnia. Władze komunistyczne ukrywały i manipulowały informacjami o skali protestów. Według zestawienia Departamentu III MSW w okresie od stycznia do maja 1971 r. pracę w łódzkich zakładach przerwało 47 tys. robotników, choć dzisiaj szacuje się, że tylko w lutym 1971 r. zastrajkowało ok. 60 tys. osób.

Protest włókiarek doprowadził do zmian personalnych w Komitecie Łódzkim PZPR. 16 lutego 1971 r. na posiedzeniu egzekutywy odwołano ze stanowiska I sekretarza KŁ Józefa Spychalskiego i na jego miejsce powołano Bolesława Koperskiego. Dwa miesiące później Edwarda Kaźmierczaka na stanowisku przewodniczącego Prezydium Rady Narodowej m. Łodzi zastąpił Jerzy Lorens. W wyniku prac powołanej w marcu 1971 r. rządowej Komisji do Spraw Opracowania Dalszego Rozwoju i Modernizacji m. Łodzi Rada Ministrów podjęła osiem miesięcy później uchwałę w sprawie Łodzi. Na inwestycje przemysłowe i komunalne w mieście w latach 1971-1975 planowano przeznaczyć ponad 35 mld zł.

Prezentacja zawiera 16 dokumentów (na 42 kartach) wytworzonych pomiędzy 10 lutego a czerwcem 1971 r. przez Służbę Bezpieczeństwa Komendy Miejskiej MO w Łodzi i jedną informację Departamentu III Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Składają się na nie: meldunki o sytuacji politycznej na terenie Łodzi; ankiety dotyczące przerw w pracy w łódzkich zakładach; wykazy strajkujących fabryk wraz z zestawieniami liczbowymi ogółu zatrudnionych i protestujących pracowników; informacja zawierająca statystyczne podsumowanie strajków w Łodzi w pierwszej połowie 1971 r.; oceny sytuacji polityczno-operacyjnej w łódzkich zakładach i wybranych środowiskach społeczno-zawodowych oraz kronika wydarzeń na terenie Łodzi podczas strajków w lutym 1971 r.

Dokonany wybór dokumentów jest efektem zastosowania dwóch kryteriów. Pierwsze z nich - to możliwość ukazania historii strajków łódzkich, ich wpływu na postawę władz komunistycznych i w efekcie na wycofanie się rządu PRL z decyzji o podwyżkach cen na produkty żywnościowe. Drugie kryterium wynika z zamiaru przedstawienia różnorodności wytwarzanych dokumentów pod względem formy oraz stylu i języka. Warto zwrócić uwagę na fakt, że większość z nich zawiera chaotyczne opisy, pełna jest kolokwializmów, błędów językowych, stylistycznych, gramatycznych, a nawet ortograficznych. Wybrane według przyjętych kryteriów archiwalia uznano za najbardziej interesujące i reprezentatywne dla całego zbioru materiałów odnoszących się do strajków łódzkich w lutym 1971 r.

Wybór i opracowania materiałów: Ewa Mianowska, Krzysztof Tyłski

Wstęp: Ewa Mianowska, Paweł Perzyna, Krzysztof Tyłski

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

